

POSTANOWIENIE

Dnia 15 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania M. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu
o emeryturę pomostową,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15
kwietnia 2025 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego we
Wrocławiu
z dnia 29 lutego 2024 r., sygn. akt III AUa 817/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 29 lutego 2024 r. na skutek apelacji M. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 6 kwietnia 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wałbrzychu z dnia 2 grudnia 2021 r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej od 1 listopada 2021 r.

Organ rentowy wywiódł skargę kasacyjną od powyższego wyroku, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, w podstawach skargi podniósł zarzut naruszenia prawa materialnego, a mianowicie:

- art. 49 pkt 2 w zw. z art. 7 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (obecnie tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 1696) przez jego niezastosowanie w

sprawie i przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej, podczas gdy wnioskodawca nie spełnił warunku posiadania orzeczenia lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania prac w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika nr 1 do ustawy, zatem nie spełnił wszystkich warunków łącznie uprawniających go do otrzymania świadczenia;

- art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych przez dokonanie jego błędnej wykładni, polegającej na pominięciu podczas procesu interpretacyjnego tego przepisu spójnika koniunkcji „i”, wskutek czego Sąd drugiej instancji w sposób błędny przyjął, jakoby wnioskodawca spełnił wszystkie warunki łącznie uprawniające do otrzymania emerytury pomostowej.

W podstawie naruszenia przepisów postępowania skarżąca podniosła zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. polegający na braku wszechstronnego rozważenia zgromadzonego materiału dowodowego przez pominięcie, iż wnioskodawca nie posiada orzeczenia lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania pracy w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych.

W oparciu o powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o uwzględnienie skargi kasacyjnej i uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości wraz z przekazaniem temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, a także zasądzenie kosztów postępowania.

Według skarżącego wniesiona skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania z uwagi na istnienie podstaw określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest wobec wystąpienia w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. W uzasadnieniu skarżący podniósł, że dokonując wykładni przepisu art. 7 ustawy o emeryturach pomostowych, Sąd Apelacyjny uznał, iż powołany przepis pozwala skorzystać z emerytury pomostowej osobom w wieku jeszcze wcześniejszym, czyli wynoszącym co najmniej 55 lat, ale przy spełnieniu warunku m.in. posiadania orzeczenia lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania prac w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika nr 1 do ustawy. Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie stwierdził, że wnioskodawca

wystąpił z wnioskiem o emeryturę pomostową po osiągnięciu 60 lat, a zatem nie musi legitymować się orzeczeniem o niezdolności do pracy, o którym mowa w art. 7 pkt 3 ustawy, a na który powołał się Sąd Okręgowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego rzez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147; 29 listopada 2023 r., III USK 157/23, LEX nr 3632804, 3 grudnia 2024 r., III USK 214/24, LEX nr 3801320).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. istniejącej potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. to jest potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących

rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; 21 września 2022 r., II USK 684/21, LEX nr 3489245; 25 lipca 2024 r., I CSK 3777/23, LEX nr 3740727; A. Turczyn (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505³⁹. Tom I, red. O. M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 398⁹, pkt 5; H. Pietrkowski, 4.1.2.8.3. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (w:) Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych, Warszawa 2024). Stronę skarżącą obciążał obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; 9 października 2024 r., I USK 60/24, LEX nr 3778874; 11 marca 2025 r., III USK 208/23, LEX nr 3847775). W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493; 25 lutego 2025 r., I USK 267/24, LEX nr 3842839; 26 lutego 2025 r., II USK 15/24, LEX nr 3845572). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, na skarżącym spoczywa obowiązek wykazania celowości dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni konkretnego przepisu ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124, z 6 czerwca 2023 r., II PSK 64/22, LEX nr 3724324).

W skardze kasacyjnej nie ma uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania w powyższym rozumieniu, ponieważ w jego treści skarżący nie wskazuje zarówno jasno przepisów, które miałyby budzić poważne wątpliwości

interpretacyjne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jak również nie ma w nim również przedstawionej odrębnej, pogłębionej argumentacji prawnej oraz szczegółowego opisu tego, na czym owe wątpliwości polegają, czy orzeczeń mających dowodzić istnienia rozbieżności w orzecznictwie. Powołując się na przesłankę potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów skarżący skoncentrował się głównie na przedstawieniu, subiektywnej interpretacji w zastosowaniu prawa do ustalonego i niewątpliwego stanu faktycznego sprawy. Nie można zatem uznać, że skarżący sprostął wymogom wykazania tej przesłanki.

Skarżący nie zdołał wykazać, że skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie do rozpoznania wobec podanych wyżej względów. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie zachodzi potrzeba dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni wskazanych przez skarżącego przepisów prawnych. Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie. Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne czy potrzeba wykładni, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, LEX nr 2630721; 15 stycznia 2025 r., I USK 370/24, LEX nr 3816667; 11 marca 2025 r., III USK 208/23, LEX nr 3847775). Nie można też przyjmować, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli wskazana przez stronę wykładnia przepisu jest powszechnie przyjęta w orzecznictwie oraz literaturze, a przez sądy obu instancji została uwzględniona (T. Wiśniewski (w:) D. Dończyk, J. Iwulski, G. Jędrejek, I. Koper, G. Misiurek, M. Orecki, P. Pogonowski, S. Sołtysik, D. Zawistowski, T. Zembrzuski, T. Wiśniewski, Kodeks postępowania

cywilnego. Komentarz. Tom. II. Artykuły 367–505³⁹, Warszawa 2021, art. 398⁹, pkt 4; T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 377 i n.).

Przedmiotem sporu w niniejszym postępowaniu było prawo wnioskodawcy do emerytury pomostowej. Sąd drugiej instancji zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji, doszedł bowiem do przekonania, że wnioskodawca spełnił przesłanki do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wnioskodawca legitymował się wymaganym ponad 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych na dzień wejścia ustawy. Wykaz prac świadczonych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych wykonywanych przez ubezpieczonego został wskazany w załączniku nr 1, pod pozycją 8 jako prace bezpośrednio przy ręcznym formowaniu wyrobów szklanych w hutnictwie szkła. Wnioskodawca w okresie zatrudnienia w H. S.A. takie właśnie prace wykonywał w okresach uwzględnionych przez Sąd Okręgowy.

Podnoszone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości na tle interpretacji art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych, a więc czy wnioskodawca spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-4 „lub” obecnie art. 5-12, gdyż według skarżącego Sąd Apelacyjny dokonał błędnej wykładni przepisu art. 7 ustawy o emeryturach pomostowych i uznał, że wnioskodawca nie musi legitymować się orzeczeniem o niezdolności do pracy, o którym mowa w art. 7 pkt 3 ustawy, nie są w niniejszej sprawie potrzebne, Sąd Najwyższy dokonał już interpretacji, jak i doszło do zmiany legislacyjnej w tym zakresie.

Wykładni wskazanych przepisów oraz zasad ich stosowania podjął się Sąd Najwyższy w wyroku z 17 kwietnia 2018 r., I UK 76/17, (OSNP 2019, nr 1, poz. 11) wywodząc, że prawo do emerytury pomostowej z art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych nabywa zarówno osoba, która do dnia 31 grudnia 2008 r. osiągnęła wymagany w którymkolwiek z przepisów art. 5-11 tej ustawy staż pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, nawet jeśli nigdy nie wykonywała prac wymienionych w załącznikach nr 1 lub 2 do tej ustawy, jak i osoba, która na dzień 31 grudnia 2008 r. legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem wykonywania prac objętych tymi załącznikami, bez potrzeby uzupełniania

tego stażu pracami lub służbą, o których mowa w art. 5-11 tej ustawy. Dla prawidłowej wykładni art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych podstawowe znaczenie ma więc stwierdzenie, w jakim znaczeniu został użyty w tym przepisie spójnik "i" łączący warunki z art. 4 tej ustawy z warunkami określonymi w art. 5-12. Kwestię tę wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 kwietnia 2017 r. (III UK 116/16, LEX nr 2309575) zauważając, że spójnik "i" może być odczytywany nie tylko jako spójnik zdaniotwórczy (do zbudowania nazwy złożonej), tj. jako funktor koniunkcji, ale i jako tzw. spójnik współrzędny i używany jest wtedy w znaczeniu enumeracyjnym, wskazując na odrębność zwrotów czy właściwości. Należy przyjąć, że w takim znaczeniu spójnik ten został użyty w art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych, albowiem stwierdzenie, że jest to znaczenie koniunkcyjne, prowadziłoby do absurdalnych rezultatów, skoro należałoby uznać, że prawo do emerytury pomostowej przedstawiciele niektórych grup zawodowych mogliby nabyć, spełniając przesłanki wieku i stażu pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze równocześnie z art. 4 ustawy i jednego z przepisów art. 5-12 tego aktu. Użycie w art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych spójnika "i" w znaczeniu enumeracyjnym oznacza zaś, że zawarta tam przesłanka prawa do emerytury pomostowej dotyczy osobno osób spełniających warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i osobno osób spełniających warunki określone w art. 5-12. Do takich wniosków według Sądu Najwyższego, prowadzi także wykładnia celowościowa.

Funkcją regulacji art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych jest zabezpieczenie emerytalne osób, które w związku z wykonywaniem przez co najmniej 15 lat (lub w przypadku art. 5-11 okresu krótszego) pracy związanej z występowaniem szczególnych czynników ryzyka, wcześniej niż normalnie, przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, utraciły predyspozycje psychofizyczne do jej świadczenia, czego negatywne skutki mogą rzutować na całą sferę życia zawodowego i możliwości zarobkowania ubezpieczonego (wyrok Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2018 r., I UK 76/17, OSNP 2019, nr 1, poz. 11). Zważywszy, że prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, których wykonywanie uprawnia do emerytury pomostowej, wymienione są nie tylko w załącznikach nr 1 i 2 do ustawy, ale także (przy zmodyfikowanych w relacji do

art. 4 ustawy przesłankach wieku i stażu pracy) przepisach art. 5-11, naturalnym zabiegiem legislacyjnym było wymienienie wszystkich tych prac w art. 49 ust. 2 ustawy. Oznacza to, że osoba, która do dnia 31 grudnia 2008 r. osiągnęła wymagany w którymkolwiek z przepisów art. 5-11 staż pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, nabędzie - przy spełnieniu pozostałych przesłanek z art. 49 ustawy - prawo do emerytury pomostowej, nawet jeśli nigdy nie wykonywała prac wyszczególnionych w załącznikach nr 1 lub 2 do ustawy i odwrotnie, prawo to nabędzie osoba legitymująca się na dzień 31 grudnia 2008 r. co najmniej 15-letnim okresem prac objętych tymi załącznikami, bez potrzeby uzupełniania tego stażu pracami lub służbą, o jakich mowa w art. 5-11 ustawy. Takie też warunki spełnił wnioskodawca, legitymował się bowiem ponad 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, nie było zatem potrzeby oceny spełnienia przez niego przesłanek z art. 7 w związku z art. 49 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach (wyroki Sądu Najwyższego: z 25 października 2016 r., II UK 373/15, LEX nr 2177086, 14 lutego 2024 r., III USKP 48/22, LEX nr 3688571; postanowienia Sądu Najwyższego z: 27 maja 2014 r., II UK 7/14, LEX nr 2595842; 27 lutego 2019 r., III UK 185/18, LEX nr 2626282; 9 sierpnia 2023 r., I USK 242/22, LEX nr 3592427).

Problem w interpretacji przepisu art. 49 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach stracił na znaczeniu wobec zmian legislacyjnych. Artykuł 49 pkt 2 został zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. (Dz.U. z 2023 r., poz. 1667, obowiązujący od 1 stycznia 2024 r.). Obecnie art. 49 ust. 2 ma brzmienie; „spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-4 lub art. 5-12”. W uzasadnieniu do powyższej zmiany wskazano, że zaproponowane w art. 1 pkt 3 i w punkcie 8 zmiany projektowanej ustawy mają charakter porządkowy i są konsekwencją uchylecia warunku wykonywania przed dniem 1 stycznia 1999 r. pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jako warunku do uzyskania prawa do emerytury pomostowej. Dodatkowo zmiana zaproponowana w punkcie 8 projektowanej ustawy polegająca na zamianie w art. 49 ust. 1 w punkcie 2 w wyrazach "w art. 4 pkt 1-5 i art. 5-12" spójnika "i" na spójnik "lub", ma na celu usunięcie oczywistego błędu ustawodawcy istniejącego od wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych.

Odnosząc powyższe uwagi do przywołanego w podstawie skargi kasacyjnej wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, należy uznać, że skarżący nie wykazał potrzeby wykładni, skoro jak powyżej wywiedziono budzący wątpliwości skarżącego przepis, doczekał się wykładni Sądu Najwyższego, a także w konsekwencji pożądanym zmian legislacyjnych. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(J.K.)

[a.ł]